

Український Чорноморський Інститут.

Ч. 8

Брії Липа - Лев Биковський

Бібліотека наукового журналу
„ЗАПИСКИ ЧСВВ.”

57558
ЧОРНОМОРСЬКИЙ
ПРОСТІР

А т л я с

Схеми рисував Ст. В.

- 1941 -

На правах рукопису

Одеса - Севастопіль - Маріупіль - Новоросійське - Туансе

I N H A L T

	Seite.
V O R W O R T	5.
1. Schwarzmeerraum.....	7.
2. Ukraine.....	11.
3. Kaukasus.....	15.
4. Iran /Persien/.....	17.
5. Türkei.....	19.
6. Griechenland.....	21.
7. Bulgarien.....	23.
8. Ungarn.....	25.
9. Jugoslawien.....	27.
10. Rumänien.....	29.
S C H L U S S W O R T.....	31.
L I T T E R A T U R.....	33.
VERÖFFENTLICHUNGEN d. Ukrainisches Wissenschaft- liches Instituts für Schwarzmeerkunde....	45.
10 Abbildungen im Text.	

З М І С Т

	Стор.
П Е Р Е Д М О В А.....	5.
1. Чорноморський простір.....	7.
2. Україна.....	11.
3. Кавказ.....	15.
4. Іран.....	17.
5. Туреччина.....	19.
6. Греція.....	21.
7. Болгарія.....	23.
8. Угорщина.....	25.
9. Югославія.....	27.
10. Румунія.....	29.
П О С Л І В Я.....	31.
Л І Т Е Р А Т У Р А.....	33.
В И Д А Н Н Я Українського Чорноморського Інституту....	45.

До тексту додано 10 схем.

П Е Р Е Д М О В А .

Уважаємо за свій обов'язок видати цей малий атлас схем, призначений для ширшого вжитку. Укладений він подібно до "Атласу біжучих подій" Д ж. Ф. Г о р р а б і н а, що вперше вийшов у 1936 р. в Лондоні, та подібно до атласу В а л ь т е р а П а л я "Політичне обличчя землі", що вийшов вперше у 1937 р. в Берліні. Росіяне й поляки такого атласу не видавали.

Наш атлас має ту саму методу, як і вищеназвані, - подає ключові місця з погляду геополітики /отже економічно, історично-політично й географічно важні/ в доступній для всіх формі.

Обсяг атласу обіймає тільки Чорноморський простір, як терени найбільш важні для України. Тільки в тих теренах найбільш органічно може розвинути ся п р и з н а ч е н н я У к р а ї н и.

Головна ідея атласу, - це власний політичний світогляд, власна ідея в міжнароднім житті, - Ч о р н о м о р с ь к а д о к т р и н а.

З нею, на нашу думку, маємо вступати в цих нових часах до спільноти народів цілого світа. Вона окресляє значіння нашого народу. Вона дає нам моральне право і для р е а л ь н о ї д і ї. Не говоримо про реальну дію тільки на сьогодні чи на позавтра. Такі короткотривалі підстави реальної політичної дії - варті тільки готентотів і зулусів. Мусимо мати підстави до реальної дії н а с т о л і т т я. Мусимо мати глибший суто-український погляд на політику помімо тих чи інших кон'ктур. М у с и м о, б о без того згинемо морально. Станемо нічого не варті, - виповнять нас чужі думки і світогляди, що вирости в чужих умовах, для чужої користі і з чужої крові.

Тому видання цієї праці уважаємо за справу честі і видаємо її помімо вельми несприятливих умовин.

1. ЧОРНОМОРСЬКИЙ ПРОСТІР.

Чорноморський простір це таке ж реальне геополітичне поняття, як Балтійський, як Східньо- або Західньо середземноморські простори. Окреслюють його сточища рік і морське узбережжя, як лучбовий зв'язок, культурні й історикополітичні традиції, як духовий зв'язок.

В нашім столітті значіння Чорноморського простору зростає постійно на вазі.

В своїх межах Чорноморський простір творить цілість. Можна порівняти його з фортецею. В середині фортеці є її сполуков площа моря. Від цієї площі йдуть вулиці - ріки вглиб фортеці.

Високі мурі, обливані морськими хвилями, має вона на південному сході - це західні береги Каспія із Закавказзям і Дагестаном. Від тих мурів на північній схід у гору є інша оборона фортеці: Калмицько-Саратівські пустелі, сточені каналом - Волгов. Далі вже зовсім на півночі йдуть пуші й болота джерел Дону й Дніпра з їх притоками. Захід і південь оборонені горами Карпат, Балкану й Малоазійського масиву.

Ця фортеця має свої прастарі історичні брами народів.

Західня брама - це ложе Дунаю, що сам пропливає через залізні Ворота, це - брама торговельних міст.

Східня брама - це давня Каспійська брама римлян, це брама степів, кочовницьких орд і торговельних караванів.

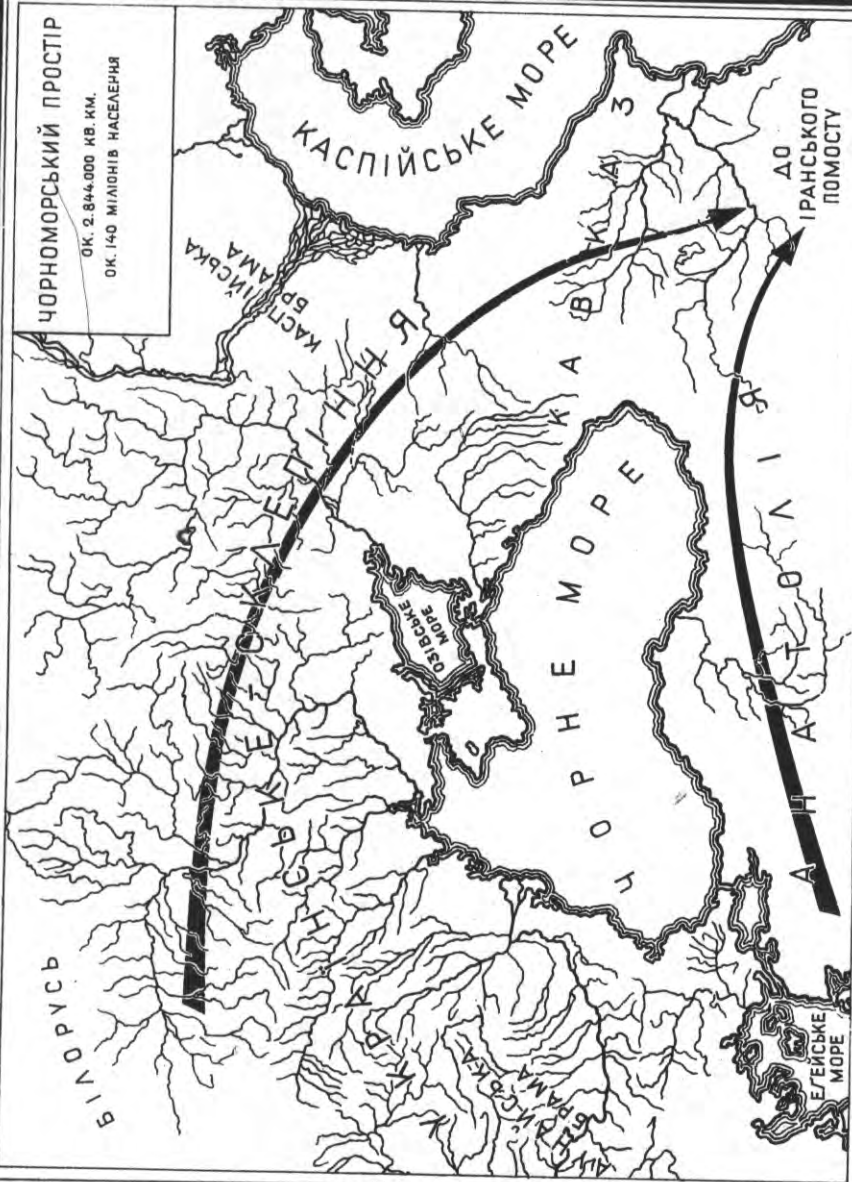
Третя брама на півдні - це протікання Босфору із Дарданеллями, це - брама мореплавців.

Чорноморська фортеця має своє й дуже широке склепіння, це сперте з одного боку на Карпатах, а з другого - на Кавказі. Воно й

ЧОРНОМОРСЬКИЙ ПРОСТІР

ОК. 2.844.000 КВ. КМ.

ОК. 140 МІЛІОНІВ НАСЕЛЕННЯ

основному покривається з українською гранітовою плитою /der ukrainische Herst - С т е п а н а Р у д н и ц ь к о г о /.

Врешті є своєрідна п і д м у р і в к а, підстава. Це - Анатоліа, національна територія турків.

Тільки один високий п е м і с т провадить із тої фортеці накий світ. То поміст, епертий одним кінцем на Закавказзє, лягає на цю Іран і кінчається над Перською /Іранською/ затокою звідти стелеться до країн і морей усієї землі.

Під оглядом г і д р е г р а ф і ч н и м і популяційним Чорноморський Простір творить суцільну систему, осередком якої є Чорне море центральний водний басейн для цілого ряду країн і народів, як серце го могутнього організму, а річки, що впадають до цього басейну, є живі артерії цього організму.

Проф. І. Ш о в г е н і в окреслює Чорноморський Простір у своїй праці про "Чорне море" /Варшава 1941/:

"Поверхня цілого басейну Чорного і Озівського морів разом з цими морями становить приблизно: 2.844.000 км.кв. Поверхня Чорного й Озівського морів - 455.000 кв.км.; поверхня сточищ самих річок 2.389.000 кв.км.; об'єм води, що міститься в Чорному морі, 493.000 км.кб.; довжина чорноморського басейну, дєвших від 3 км. біля 450.000 км.; загальний пересічний відтек цих річок за рік біля 500 км.пр.; пересічний за рік об'єм твердих виносів - 127 міл.м.пр.

Навколо Чорного й Озівського морів лежить 50 портових міст, між ними існує пароплавання; до 10-ти з них можуть підходити океанські пароплава з глибкою 8-10 м.

Довжина судноплавних річок досягає 12.000 км., в тому числі на українській території 6.200 км.

Довжина річок, на якій є можливий сплав, вносить кілька десятків тисяч км.

Гідравлічна енергія річок Чорноморського басейну при середній воді вносить:

в сточищу Дунаю	біля 2.500.000 кс.
" Дністра	1.225.000 "
" Дніпра	1.000.000 "
" Бога	135.000 "
" Кубані...	1.700.000 "
" Закавказзя	1.260.000 "
" турецьких річок	940.000 "
разом	----- 3.760.000 кс.

але устаєна пєтуга майбутніх електростанцій може бути значно більша.

Воді чорноморських річок даєть можливість зросити біля 5.000.000 га родючих земель, які тепер терплять від посухи.

Урегулювання спливу річок і обвалування їх даєть підставу для очищення і загосподарування до 10.000.000 га заболочених або тяжких холодних зємель."

"В басейні Чорного й Озівського морей мешкає тепер біля 140 мільонів населення, а в тому українців біля 47-48 мільонів, цеб-то біля 34% усього населення."

Як бачимо, кількість населення відповідає приблизно дійсній кількості населення С.С.Р.Р., лишень людські маси тут не розпоросені на 22 міль.кв.км., а заселєть площу в 3 міль.кв.км., - отже більше є здібні до продуктивної співпраці.

Уже наведені ще дані показують, що Чорноморський простір може відіграти в світі дуже поважне значіння. Це значіння стає ще виразнішим,

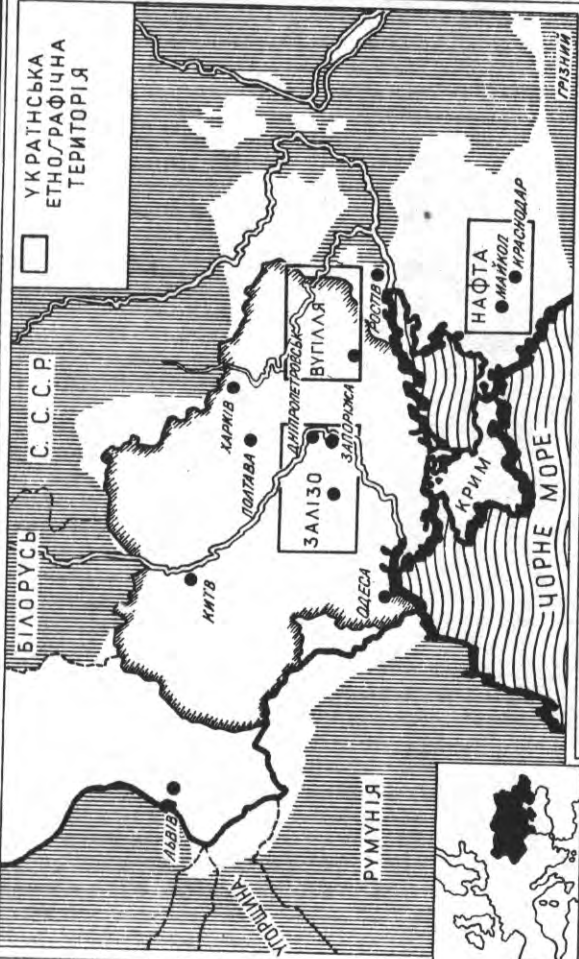
коли зясуємо, що в Чорноморських країнах існують великі, різnorodні, далеко ще не використані природні багатства. Вистарчить згадати про велитенські запаси камінного вугілля /самий Донбас - понад 5 млрд. тон, Туреччина - 2 1/2 млрд. тон. і т.д./, не згадуючи вже, що геологічні запаси сягають 73 млрд.тон/, нафти /самі запаси Закавказзя - коло 6.400 міл.тон/, або мanganу /Нікополь, Чіатури/ й заліза.

Отже Чорноморський простір становить географічну цілість, має свій геополітичний зміст, свою етнічну спільноту та власні вироблені торговельні, культурні й державні традиції, що воднородноли психіку чорноморського населення. Проблема полягає у тому, щоб у цій геополітичній і культурній спільноті в сучасній текучості міжнародних відносин знайти волю до одности та динаміки.

Йде про те, щоб якась сила піднесла ініціативу і відтворила волю цілого Простору до власного буття, як політично і силівнотично. Хто ж в першій мірі призначений самим Провидінням і історією до впровадження цієї волі в життя, хто може бути носієм Чорноморської доктрини над Чорним морем і в цілому світі?

У к р а ї н а, воля її Народу й вага її країн!

УКРАЇНЬСЬКА
ЕТНОГРАФІЧНА
ТЕРИТОРІЯ

2. УКРАЇНА.

Як підставу до означення етнографічних меж України можемо взяти межі т.зв. Укр.Рад.Республіки із Львовом, Чернівцями, Хотиним на заході та з Купянськом, Луганськом і Таганрогом на сході. Однак знаємо, що совіцька Москва викривала для національних республік кордони значно ширчі від дійсних етнографічних меж. Поза цими кордонами вістяться на сході, - Донщина з рештою Донбасу /10-12%/, південне Приозів'я та Кубань, на рівночі-південна частина т.зв. центральної Чорноземної області, на півдні - Крим, та на заході - Молдовина, Лемківщина, Карпатська й Пряшівська Україна та вузьке пасмо причорноморських поселень аж до південної Добруджі. Загалом на просторах від Дунаю до кавказьких гір український нарід суцільно масов в 48 мільонів душ замешкує простір - 727 тис. кв. км. /66 душ на кв. км./ Мішана ж територія займає площу майже 1 міль. кв. км. з населенням в 54 мільонів мешканців /пересічно 57 осіб на квадрат. км./ /В. Кубійович/.

Геополітичний зміст України окреслити не легко.

Ті, що пробують окреслити Україну, то йдучи за традиціями Старокиївської держави, то - козацької, чи то, навіть, на підставі традицій недавніх літ: республіки, гетьманщини або радянщини, - не беруть під увагу динамічного характеру української сучасності.

Ще менш дадуть цій сучасності політичні рухи інтелігенції /кулішівство, драгоманівство, донцовізм і т.ін./, яко позичені від сусідів і неглибокі. На наших очах довершуються глибші процеси:

а/похід до опановання Чорноморських узбереж, що розпочався від тисячоліття і саме в останніх десятиліттях - довершений;

б/зміна структури українських мас із чисто хліборобської й сіль-

ськеї на індустріальну та мійську; в парі з цим в загальному довершився й процес національної омвідомлености;

в/решті, перенесення всередку економічної ваги України з центру більш на південь і південний схід /до чотирьохкутника Харків-Одеса-Майкеп-Рестів/, де розвинувся важкий гірничий прмісел, машинобудівництво і хемічний прмісел.

Помилувався б той, хто назвав би Україну по давньому "ж и т н и ц е ю /жорнкамер/ Е в р о п и", - в останніх роках 45% її загальної продукції були /так скажім, як і в сучасній Італії /промислові вироби. Крім того, сама пшениця і жито перестають характеризувати її рільничу продукцію, - їх витісняють культури буряків /0,8 міл.га/, коноплі, сояшників, городини, а навіть бавовняника /0,2 міл.га/ й кавчуковця /разом 40% управного ґрунту/. Зменшення плещі сutoго хліборобства на користь цих культур сталася таке значне, що сучасна Україна продукувала напр.в 1937 р. тільки 18.8% цілого хліба в Світах. Тим пояснимо, -чому Світи майже перестали вивозити хліб до Європи. Коли Ресія вивозила до Європи /головне з України/ пересічно в р.1900-1913 річне 12 мільонів тон збіжжа, те в р.р. 1935-1937 річно - заледви 1 мільн тон, і в останнім двадцятилітті збіжжа Європі головне постачали заморські краї /Канада, Аргентина та Австралія/.

Глибокі внутрішні прещеси в Україні в загальних своїх рисах довершилися естільки, що вже тепер можна окреслити головні н а т у р а л ь н і о б л а с т и України:

а/ ч о р н о м о р с ь к е у з б е р і ж а з К р и м о м і О д е с е ю. Цілий фрахт Одеси /єбіч Істанбулу - найбільшого порту Чорного моря/, вносить в р.1928 - 4 міл.тон; в останніх десяти реках її порт резбудовано за невітніми вказівками. Коли Одеса є ерганічним

висловом економічного життя Правобережжя та Дністрянини, то Новоросійське зростає, маючи за собою Кубанське заплеча. Крим /Таврида/ це - найбільше епертя України в Чорноморським Просторі. Крим не тільки тримає вузол усіх найважливіших стратегічно морських шляхів, але є й економічне доповненням з одного боку хліборобської /фруктивництва/, а з другого - промислової України /Керч не може виплавляти свого заліза без Донецького вугілля/.

б/О з і в с ь к и й п р о м и с л о в и й ч о т и р ь о х - к у т н и к, що розвинувся в останнім шестидесятиліттю, ідеально спелучує в собі взаємодоповняльні первні, - поклади заліза в середнім Дніпрі з Кривим Рогом та в Керчі, поклади вугілля в Донецькому басейні, нафта на Кубанщині з Майкопом та залізооброблючі й машинобудівельні центри, як Запоріжжя, Січеслав /Дніпропетровськ/, Луганськ, Краматорська, Таганріг, згадаймо й знану в світі Дніпровську електричну станцію /Дніпрельстан/. Озівське море є в цім чотирьохкутнику - комунікаційним середком, своєрідним внутрішнім озером промислу: статистика пертін цього моря цілком не виказує експорту поза Україну.

в/ П р а в о б е р е ж ж а, П і в н і ч н е Л і в о б е р е ж ж а і З а х і д н а У к р а ї н а з її багатим чорноземом, харчово-смаковим промислом і незначною кількістю великих міст. Там між Києвом, Полтавою, Холмом і Лутом зберіглося найбільше історичних традицій України, тоді як області а/ і б/ мають в собі багато первнів чистої кельонізації.

Свідому геополітичну синтезу України дадуть сучасні покоління, але вони мають багато перебороти.

Знаємо, що ідеї й шляхи зеднують край. Нерсабудована як слід мережа доріг-шос, залізниць, каналів - це найбільша болячка України. Особливо мало ребудовані залізниці Правобережжя і Чорноморського узбережжя.

3. КАВКАЗ.

Кавказ, або інакше - Південно-Східня Україна /Л. Б и к о в с ь - к и й/ - є суходоловим помостом між Українсью та Іраном. Обмежений з півночі - Маничською впадиною, на сході - Каспійським морем, на заході - Чорним морем і на півдні границею з Іраном та Туреччиною, край цей обіймає біля 440.000 кв.ккм.з населенням в 16-18 мільйонів душ/пересічно 41 на кв.ккм./ .Впоперек Кавказу, в напрямі з півн.-заходу на півд.-схід, головний кавказький гірський крає ділить цей край на дві цілком відмінні частини: Північну й Південну. В той час, як перша - низинна Підкавказька Україна - є всестороннім продовженням властивої України, друга - гористе Закавказзя - має вже обличчя передньо-азійське.

Кавказ, як черен Чорноморських народів, в останніх тридцяти століттях отримав довершив свою історичну роль, - від кількох сот літ, а особливо від устійнення османської, а далі й російської імперії, його роль - це роль пограниччя, випадового чи то в бік християнства і словянськості, чи то в сторону мусульманства і тюркізму.

Кавказ в останньому столітті все менше здобувається на одність. Перешкоджає йому тепер і невелика кількість людності, і розбиття на ворожі собі численні націоналізми, і вранті занепад колись провідних народів-грузинів, черкесів, вірмен. Це етнографічно-35 народів, що залядкують 22 групи гір.

Совітська політика зручно попирає національну ворожнечу на Кавказі та окремішність його головніших кільканадцяти народів. Одночасно в р.р.1923-1939 відбувається тиха колонізація Кавказу з півночі переважно стихійного характеру. Колоністи, г о л о в н о у к р а ї н ц і з Кубані і з середньої України посовуються вже над Каспієм і на Закавказзя /Дуганський степ/.

Головні економічні вартости Кавказу лежать на Закавказзі: Чіатури /майган/ в Грузії та Баку /нафта/ в Азербайджані.

Вірменія, Азербайджан і острівці курдівської людности є геополітично випадовими теренами до Курдистану й Ірану.

Англія трактує Кавказ так само, як остаточно північну межу свого шляху до Індії. Характеристичною була лінія британської окупації з р. 1919, - йшла вона північним кордоном Азербайджану та Грузії.

У 1917-1918 р.р. політичні зносини України з Кавказом набирали ще раз то більш дружнього характеру зі спробами спільного державного об'єднання.

Протягом останніх десятиліть виявилось, що ведення України з кавказькими народами знаходить найширше угрунтовання як під оглядом географічним і господарським, так і історико-політичним.

"Г е о г р а ф і ч н е положення цієї еventуальної великої держави було б надзвичайно вигідне. Її морські кордони - в більшості з незамерзальними портами Чорного, Озівського й Каспійського морів, забезпечували б жваві торговельні зносини з Європою, Близьким Сходом та Америкою. Західні суходольні кордони відкривають найближчі шляхи до Зах. Європи, а на півдні до Індії. Порівнюючи рівний і лагідний клімат надзвичайно сприяв би розвиткові сільського господарства.

Під оглядом г о с п о д а р с ь к и м ця сполука уявляючи потугу з території більше мільона й чверть кв.кми. і з 75 приблизно мільонами населення була б одною з найбільш собі вистачальних держав у світі, уступаючи лише С.Д.Америці та Британській Імперії". /Д.Піснячевський/.

Під оглядом і с т е р и к о - п о л і т и ч н и м промовляють за цим традиції колишньої Понтиїської Імперії з часів Мітрідата VI Евпатора.

4. ІРАН.

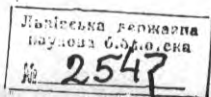
На 1,6 мільйонів кв.кв., отже на трикратній площі Німеччини з часів Гінденбурга, живе приблизно коло 15 мільйонів людности / $\varnothing$ на кв. кв./ розкиданої по п'ятих головних провінціях, ще недавно державно-незалежних і подекуди півкочовничих.

Головний зміст державности Ірану був у бажанні Англії й Росії мати буфер поміж своїми володіннями. При першій ослабленню одної з цих потуг, - друга потуга зліквідує цю державність.

Е к о н о м і ч н и й зміст Ірану, - це його великі нафтові багатства. Їх використовують британці або безпосередньо, як напр. захопивши Б а р е й к о в і острови, або через Англо-Іранську нафтову компанію /концесія Д'Арсі/. Совіти теж почали використовувати поклади нафти на півночі, головно над Каспієм. Між обома теренами впливу перебігає докладна межа. Ця межа - є одночасно кордоном мінімальних територіяльних претензій Совітів до Ірану, бо терен цих претензій - це т.зв. південний Азербайджан /Медія/ з Тавризом, та Гілян і Мазандаран над Каспієм. В населенні цих провінцій є найбільший відсоток арійської крові.

К о м у н і к а ц і й н о Іран зв'язаний /досі з причин передовсім політичних/ дуже незадовільно: існує лише недавно збудована одноторова залізниця з Іранської затоки до Каспія: Бендер-Шах - Бендер-Шапур, що має 1400 км. довжини, 223 тунелі і 842 мости.

Помимо своєї незадовільности, є вона віссю дуже важкою лучбово, та заповітом розбудови Ірану, як зв'язуючого терену, помосту Чорноморських країн до вільного океану.

5. ТУРЕЧЧИНА.

Втративши цілу Османську імперію, постановили турки опанувати принаймні свій рідний край. В цьому цілий зміст руху й державности Кемаля. В цьому - його моральна відвага, в цьому є й приклад для Москвинів, що втративши Росію, змушені будуть зайнятися врешті власним краєм.

Однак для розбудови свого великого краю /763 тис. кв. км./ - населення Туреччини /коло 16 міл., біля 22 на кв. км./ ще замале. Дуже поволі підвищується рівень хліборобства та сільсько-господарських культур /тютюн, шовк, оливи/, поволі зростає здобування цінних копалин /хром - коло Мармари, мідь і манган - на півдні Анатолії/, а ще поволіше повстає залізнична мережа. Причина тому обережна позичкова політика турків.

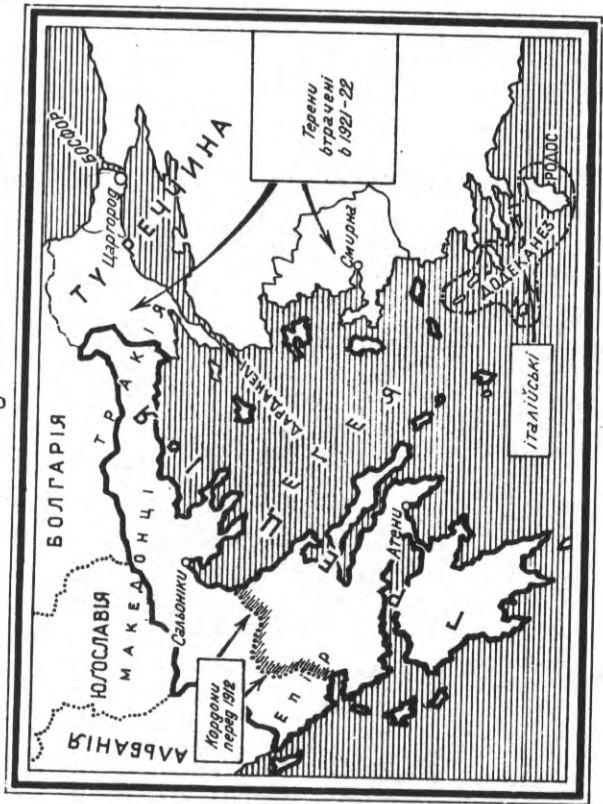
Порти Туреччини, як і її минуле, стоять лицем до Середзем'я, залізниці, як і її будучина - до Чорного моря. Там, над Чорним морем, лежить її найбільший вугляний басейн: Зонгулдак - Ереглі.

Головним міжнароднім питанням, зв'язаним з Туреччиною, є її сторожа над Дарданелами, великим шляхом до вивозу з Чорного моря. Царська Росія, а навіть С.С.С.Р., вивозила через Дарданелі значний відсоток свого експорту.

Сфери натиску на Туреччину творять британські військові бази на чолі з Кипром і італійські з островами Додеканез. Натиск італійців все зростає.

Головною подією, що сталася в січні 1940 р., - це відкриття безпосередньої залізничної лінії Царгород - Багдад через Аляппо /Галаб/ в Сирії. Завдяки цій лінії стає Туреччина форпостом Європи в Малій Азії.

Історія та сучасність вказують, що головним партнером України в

творенні чорноморської дійсності є безперечно Туреччина.

"Непереможна сила життя робить те, що ці історичні сусіди - Туреччина та Україна, хоч не завжди годилися у минулому, зате у майбутньому ально здійснять взаємне розуміння кінцевої для обох країн спільності: справах політики, економіки та культури". /О. Л о т о ц ь к и й/.

-00-

-00-

6. ГРЕЦІЯ.

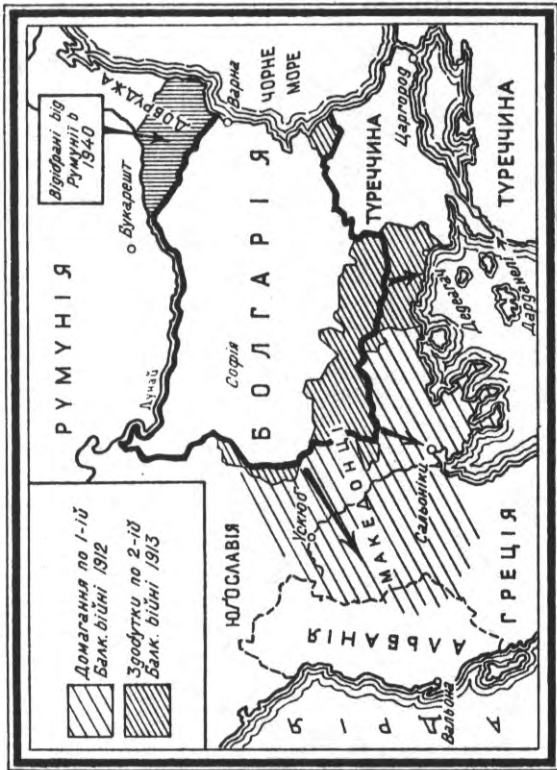
Греція й давніше, і тепер складається з островів і узбережжя, решта не має ані економічного, ані політичного значіння.

Геополітичний зміст цього невеликого краю /130 тис. кв. км. простору; 6 мільйонів населення, біля 53 на кв. км./, окреслює його близькість до Суецу, - морського найкоротшого шляху Англії до Індії. Тому від семидесятиліття не випускала Англія цього краю з під своєї опіки.

З другого боку Греція знаходиться на дорозі експансії новітнього /як і давнішого/ Риму - до Малої Азії й до панування в східній Середзем'ї. В р.р. 1912-1923 Італія зайняла о. Родос і всі острови Додеканезу.

В першому десятилітті теперішнього століття греки виявили деякий власний націоналізм. В Балканських війнах 1912-1913 р.р. здобули вони Зах. Тракію і Салоніки /Солунь/. Помимо великого викривавлення у війні 1914-1918 р.р., спробували вони загарбати від турків Східну Тракію аж під Царгород, а навіть частину Малої Азії із Смирною та великою кількістю островів. З нечуваними зусиллями побіджена Туреччина на чолі з Кемалем змогла всеж у р.р. 1921-1922 викинути звідти грецьку армію, а пізніше й грецьких осадчих.

Війна 1941 р. позбавила греків самостійного значіння й зблизила Італо-Німеччину до Малої Азії й Суецу. Їхня історія останніх літ, це важкий доказ на користь розвою великих державних одиниць і проглинання ними малих країн і народів.

7. БОЛГАРІЯ.

Болгарія, гірська країна /103 тис. кв. км./ із своїми 6 мільонами населення /біля 61 на кв. км./ переважно городників /тютюн, троянди/ і гірняків, не має великої фізичної ваги в Чорноморському басейні. Її вага в чистих традиціях чорноморської культури.

В порівнянні з сусідами, вона національно дуже однородна, її армію щодо боевої вартості прирівнювали воєнні спеціалісти ще в р.р. 1912-1913 до німецької.

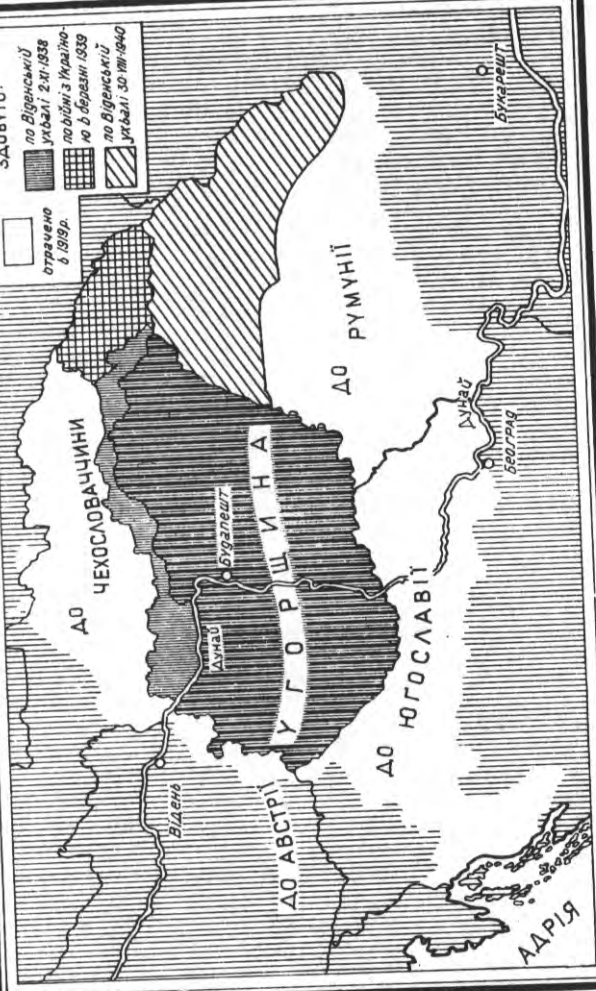
Її територіяльне посування було оскермовано до Дедеагачу, бо вихід до Егейського моря є konieczністю для її торгівлі. Її історичним прагненням до опанування Царгороду й проток поставила межу царська Росія в 1913 р., спрямувавши проти Болгар Румунія - і це скінчилося поразкою болгар.

Війна 1939 р. принесла Болгарії багато вигад: 1/ в 1940 р. мирно відбирав Болгарія від Румунії південну частину Добруджі, 2/ в 1941 р. ^{деякі} есаджують болгарські війська провінції побіджених Німеччиною Греції й Югославії. Тимчасим має вона тепер Дедеагач і Македонія в Ускюб та Охридським озером. Припала їй при цьому значна грецька меншина, настроєна антиболгарсько.

Значна кількість болгар нова своїм краєм мешкає в Україні, головне над Чорноморським узбережжям.

ЗАОБУТО:
по Віденській
укладі 2-ї 1838
по Віденській
укладі з Україно-
ю в березні 1839
по Віденській
укладі 30-тї 1840

втрачено
в 1919 р.

8. УГОРЩИНА.

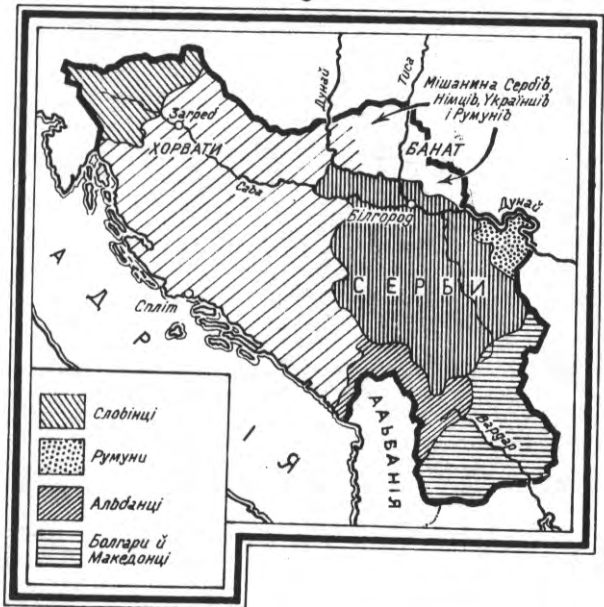
Граф Бетлен, найбільший політик Угорщини, в ХХ-м ст. окреслив, що сучасна Угорщина має тільки два виходи, або втопитися в слов'янському морі, або розплинутися в німецькості.

Рік 1919 перекреслив усі попередні славні сторінки історії цього невеликого десяти мільйонного народу, що займає площу в 105 тисяч кв. км. при досить великій гущавині населення, бо аж 97 осіб на кв. км. Цілу Угорщину тоді охопив пожеар большевизму, а потім край цей без спротиву був цілий скупований румунською армією.

Стан упадку цього найбільше феодалістичного в Європі краю триває до 1938 р. Цілий час угорці підносять справу ревізії своїх кордонів. Від Чехословаччини домагаються вони Словаччини і Карпатської України, від Румунії - Сомігорсду і частини Волощини, від Югославії - майже цілої Хорватії і від Австрії - Бургенлянду.

Поміч Угорщині не прийшла від Англії, де пропаганда угорців була найсильніша - в вересні 1938 і березні 1939 р. на підставі Віденської ухвали угри дістають дозвіл на боротьбу з Карпатською Україною і Словаччиною. Третя Віденська ухвала в 1940 р. дозволяє їм відібрати частину Семигероду від Румунії. Врешті упадок Югославії - дає уграм змогу окупувати частину Банату з Бачкою, заселенню українцями.

Угри, як нарід, первень, ще більш чужий Чорноморським народам, як Румуни, - належать вони до зайшлої фіно-угорської раси і споріднені з північно-російськими довецькими народцями.

9. ЮГОСЛАВІЯ.

Югославія - вицвіт Версальського договору по війні 1914-1918 р.р. Тоді прилучено до королівства Сербії південносхідні землі б.Австро-Угерщини, Черногорію і частину Болгарії. Самі серби не творили в ній і половини населення. Головне заняття населення - хліборобство. Головні багатства - копальні міді.

Завданням Югославії /з погляду Англії/ було стати греблем в напорі німецькості на Балкани і держати антиіталіфську варту над Адрією.

Централізм Сербії /Вілгороду/ збільшувався з року на рік: в 1929 р. розмежовано всю Югославію на нові бановани /провінції/, цілком довільно і не згідно з волею її населення. На централістичне самовладство відповіли хорватські усташі Павеліча замордуванням короля Олександра.

Вступаючи у війну 1914 р. Югославія /448 тис. кв. клм., з населенням біля 14 міль. душ, с.т. біля 62 на кв. клм./, цілком була не приготована до неї; ще менше уповажнювала її до війни - жалюгідна сіть залізниць.

Тепер Сербія повернула до своїх історичних меж невеликого гірського князівства. В ній є лиш 1/5 економічної вартості давньої Югославії, та коло 1/4 давнього терену. Від Сербії відібрано важніші родючі долини рік. Її терени відійшли до Хорватії, Болгарії, Угорщини, Німеччини та Італії.

Найбільше здобула Хорватія. Коли перед війною хорвати мріяли про державу з 2.850 тис. населенням на 43 тис. кв. клм., то тепер мають державу з 7 міль. населенням на 115 тис. кв. клм. Навіть передмістя Вілгороду належить до Хорватії. Економічний зміст цієї держави чисто хлібаробський. Загальноєвропейське значіння матиме Хорватія по збудованні каналу Дунай-Адрія з виходом у Спліті.

Частина давнішньої Словенії з Марбургом /Марібором/ відійшла до Німеччини, друга частина з Люблянню /Ляйбахом/ відійшла до Італії разом з частиною югославянською узбережжя. Угри зайняли Банат, болгарі Македонію. Крім того, відновлено Черногорську державу.

10. РУМУНІЯ.

Румунія, штучна назва, вперше вжита в 1895 р. для двох об'єднаних князівств: Волохів і Молдаван.

Економічною підставою 18 мільйонної Румунії /295 тис. кв. км. до 1940 р., біля 67 мешканців на кв. км./ є видобуття і вивіз нафти, що становить 65 відсотків цілого румунського вивозу. Найважливішим продуктом вивозу по нафті є збіжжя й кукуруза.

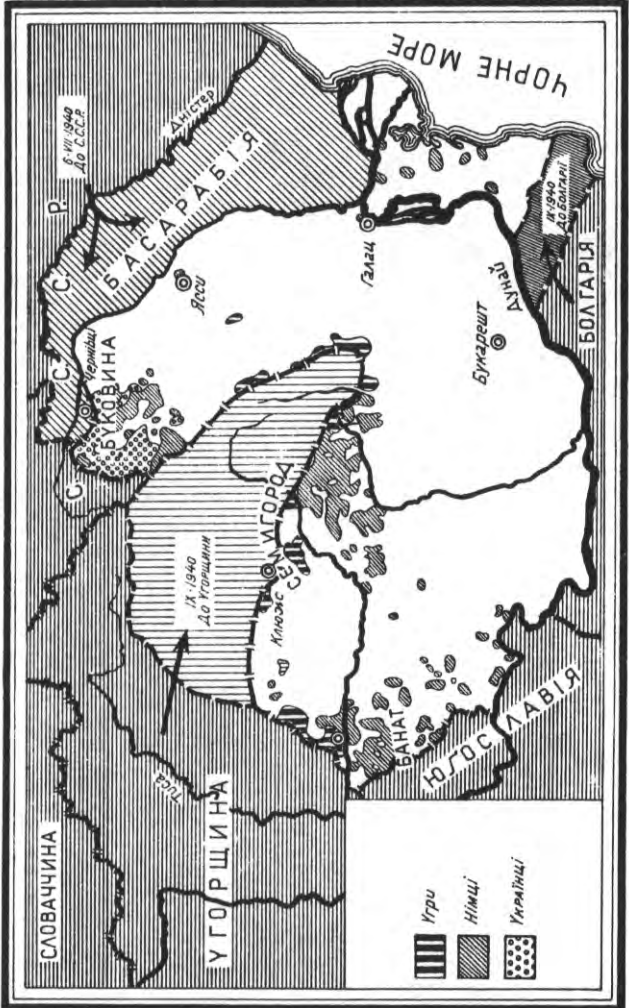
Відвічними членами Чорноморської сім'ї народів румуни не є - змістом традицій і національною гордістю є для них пам'ять про те, що їх край колись був місцем заслання злочинних елементів староримської держави та що вони є нащадки мішанців дако-римсько-руських.

Роки 1913-1918 були роками територіального зросту Румунії, хоч румунське військо вельми не причинилося до того зросту: упадок Угорщини дозволив румунам забрати Семигород, упадок Австрії - Буковину, упадок Болгарії утвердив окупацію південної Добруджі, а по упадку Росії окупувала Румунія Басарабію.

Рік 1940 був рішучий для Румунії, без боротьби відступила вона протягом кількох тижнів Басарабію і Українську Буковину - С.С.С.Р., Південну Добруджу - Болгарії, а Семигород /Трансильванію/- Угорщині.

День 22.VI.1941 р. приніс для Румунії можливість окупувати не тільки Басарабію, але навіть українські задністрянські терени по Буг /Бог/ з містом Одесок, Могилевом, Тирасполем, Бірзулєю та Імеринком.

Етнографічний терен волохів, справжнього ядра цього багатонаціонального твору, становить трьохкутник Галац-Букарешт-Сіная.

П О С Л І В' Я.

Атлас "Чорноморського Простору" був приготовлюваний ще до совітсько-німецької війни.

Видаємо його вже тоді, коли ця війна зайшла вже далеко, а Львів, Київ і Харків - в німецьких руках.

Едемо нетерпеливо знищення Совітів. Мусять вони зникнути з лица землі в імя розвоє народів.

Мусять згинуть Совіти пеки ще час. Смертельна небезпека для життя всіх людей і в с і х народів є в існуванні С.С.Р.Р.

Молот стахановщини і серп колрабства підтинав і виголоджував людність країн під Москвою. Одночасно людність та стала залогом велитєнської суцільної фабрики зброї, якою були Совіти в останніх кількох літах.

Московський уряд мав усі засоби до такої фабрики. В С.С.Р.Р. були в с і сирівці, окрім кавчуку, але останньо пять великих фабрик почало виробляти і штучний кавчук.

Перерібка запасів сирівців зростала в швидкому темпі. Коли царська Росія в рік перед війною 1914-1918 р.р. виробляла понад ч о т и р і мільйони тон сталі, то Совіти мали в 1941 р. дійти до виробу д в а д ц я т и в о с ь м и мільйонів. Від 1935 р. відмовилась Москва від ввозу шляхотної сталі, бо хрому і мангану мала в задовіллї. Запаси нафти там одні з найбагатіших у світі. Споживання власної міді гарячко-во зростало з року на рік. Так само - цинку. Продукція алюмінія - най-новіший промисел Совітів, опріч Ленінграду - останніми часами почала зростати за Уралом та в Україні. Гоїлась і болячка Совітів, - брак ва-лек до транспорту. В 1938 р. постачили совітські фабрики 600.000 ван-

тажних вагонів. Самі заклади Сталіна в Москві давали річно 11' Молотова за 1940 р. в Горкім - 50.000 вагонів.

Коли б Сталін встиг, те Світи мали б за збрю не тільки большевизму, але й нечуваний рівень зброснь. Це нині лежала г га совітського промислу в його європейській частині, але з р зростав промисел на схід від Уралу. Роззбросння Світів стал ном найпекучішою потребою в сучаснім світі.

До цього роззбросння взялася Німеччина. Цим вона викону важніший етап в історії нинішнього століття.

В слідуючому етапі - побачимо нові можливості для Україн лишень зможе вона власними силами здійснювати власне признач

Л І Т Е Р А Т У Р А.

Бажаючим більш докладно пізнати справи Черноморського Простору та сусідніх країн радимо звернутися до наступних джерел загального характеру:

Простір Середземного моря:

1. Philippsen A.: Mittelmeergebiet. Leipzig 1922.
2. HUMMEL-SIEWERT: Der Mittelmeerraum. Heildelberg...

Простір Чорного моря:

3. ЛИПА Ю.: Черноморська доктрина. Варшава 1940.

Чорне та Озівське море:

4. ШОВГЕНІВ І.: Чорне море. Варшава 1941.
5. ШОКАЛЬСЬКИЙ* Ю.: Океанографія Чорного моря. Москва 1935.
6. ЗАГОРОВСЬКИЙ Н.А.: Життя Чорного моря. Одеса 1928.
7. САРКИЗОВ-СЕРАЗІМІН Н.М.: Чорне море. Справочник-Путеводитель. Москва 1938.
8. ЛОЩИЯ Чорного моря. Ленінград 1937, та пізніше доповнення.
9. ЛОЩИЯ Азовського моря. Ленінград 1937, та пізніше доповнення.
10. REINACH T.: Mithridates Eupater. Paris 1890.
11. BASCHMAKOFF A.: Cinquante siècle d'évolution ethnique autourde la Mer Noire. Paris 1937.

Дарданели:

12. GERHARD H.: Die Dardanellen. Leipzig.

Суецький канал:

13. GERHARD H.: Der Suez-Kanal. Leipzig.

Каспійське море:

14. КНИПОВИЧ Н.: Каспийское море. Берлін 1923.

15. ПУШИН Н.: Каспийское море... С.П.Б. 1908.

У к р а ї н а:

-
16. ЛИПА Ю.: Призначення України. Львів 1938.
17. АНТОНОВИЧ М.: Історія України. Част. I-IV. Прага 1941.
18. ШЕРВАКІВСЬКИЙ В.: Формация укр. нації. Прага 1941.
19. ГРИЦАЙ П.: Транспорт та зв'язок України. Черків 1927.
20. ІВАНІС В.: Енергетичне господарство України та Півн. Кавказу. Варшава 1934.
21. ІВАНІС В.: Промисловість України і Півн. Кавказу. Варшава 1938.
22. КУВІЇВЧИЧ В.: Географія українських і суміжних земель. Львів 1937.
23. КУВІЇВЧИЧ В.: Атлас українських та суміжних земель. Львів 1937.
24. КУЛИНЯК І.: Чорноморська проблема в українській промисловості. Варшава 1941.
25. ОГІСНКО А.: Комунікаційне летунство в Чорноморському просторі. Варшава 1941.
26. RUDNYTZKYJ St.: Ukraine. Land u. Volk. Wien 1916.
27. РУДНИЦЬКИЙ Ст.: Основи землезнання України. Част. I-II. Прага 1937.
28. РУДНИЦЬКИЙ Ст.: Україна в світлі політичної географії. Берлін 1937.
29. ВСЯ УКРАЇНА. Інформаційно-адресний довідник. Рік вид. 10-й. Одеса 1937.
30. ШОВГЕНІВ І.: Водне господарство на українських землях в Європі. Варшава 1941.
31. ШОВГЕНІВ І.: Водне господарство в басейні р. Дніпра на Україні. Варшава 1934.
32. УКРАЇНСЬКИЙ СТАТИСТИЧНИЙ РІЧНИК. Т. I-IV і додаток. Варшава-Львів 1933-1938.
33. СЛЕСЕВИЧ Т.: Українська льдність СРСР. Т. I-II. Варшава 1930-1931.
34. СТАТИСТИЧНИЙ ДОВІДНИК УРСР. Київ 1938.

З а х і д н я У к р а ї н а:

-
35. KAINDL R.F.: Geschichte der Bukowina. 2 Aufl. Czernowitz 1903.

36. ГАЛИЧИНА, БУКОВИНА И УТОРСКАЯ РУСЬ. Москва 1915.
37. КАРПАТСЬКА УКРАЇНА. /Збірна праця/. Львів 1939.
38. КОРДУВА М.: Історія Холмщини. Ч.І. Краків 1941.

Б а с а р а б і я:

39. БЕРГ П.С.: Население Бессарабии, этнографический состав и численность. Петроград 1923.
40. НАРЦОВ Н.А.: История Бессарабии и Молдавии. Москва 1940.
41. UHLIG C. Die Bessarabische Frage. Eine geopolitische Betrachtung. Breslau 1926.

П і в д е н н а У к р а ї н а:

42. ЖИВОПИСНАЯ РОССИЯ. Под ред. П.П.Семинова. Т.V. Часть вторая: Бессарабская, Херсонская, Екатеринославская и Таврическая губ. С.П.Б., Москва 1898.
43. СЕМЕНОВЪ В.П.: Новороссія и Крым. /Россия. Том 14/. Петербург 1910.
44. РОСТОВЦЕВ М.Н.: Скифия и Веспор. Ленинград 1925.
45. FRIEBEL O. Handels-hafen Odessa. Leipzig 1921.
46. ОДЕСЬКА ОБЛАСТЬ. Економічно-адресний довідник. Рік вид. 15-й. Одеса 1937.

Т а в р и д а:

47. КУЛАКОВСКИЙ Ю.: Прошлое Тавриды. 3-ое изд. Киев. 1914.
48. КРЫМ. Путеводитель. Под ред. Л.С.Нагина. Симферополь 1923.
49. SEJDAWET D.: Krym. Warszawa 1930.
50. ЛУСТОВ В.: Крымская АССР. Москва 1927.
51. ШИЛИНГЕР Ф.: Крымский полуостров. Москва 1935.
52. БАРАНОВ В.: Крым. Москва 1935.

С х і д н я У к р а ї н а:

53. ЖИВОПИСНАЯ РОССИЯ. Под ред. П.П.Семенова. Т.VII. Часть вторая: Донско-Каспийская степная область. С.П.Б.-Москва 1899.

Д о н щ и н е:

54. СВАТИКОВ С.Г.: Россия и Дон. 1549-1917. Вена 1934.

55. БОГАЧЕВ В.В.: Очерки географии Всевеликого Войска Донского. Том I-II Новочеркасск 1918.
56. SIMOLEIT G.: Die Donkosaken und ihr Land. Königsberg 1930
57. СПРАВОЧНИК по водным ресурсам СТСЮР. По ред. Л.К. Давыдова. Т. VI-Донской район. Ленинград 1936.
58. СПРАВОЧНИК по городу Ростову на Дону. Ростов 1937.

П о в о л ж я:

59. СЕМЕНОВ В.П.: Россия. Том VI - Среднее и Нижнее Поволжье и Заволжье Петербург 1901.
60. ВОЛГА. Справочник-путеводитель /водный транспорт/. Москва 1938.
61. ГОРМОНОВ Н.В.: Волго-Донской канал. Сталинград 1937.
62. ГАВРИЛОВ Л.Г.: Нижне-Волжская область. Москва 1928.
63. СТАЛИНГРАДСКАЯ ОБЛАСТЬ в цифрах. Краткий статист. Справочник. Сталинград 1937.
64. СПИСОК населенных мест Сталинградской области. Сталинград 1928.

П р и к а с п і й щ и н а:

65. ПРОБЛЕМЫ ВОЛГО-КАСПИЯ. Том I-II. Ленинград 1934.
66. АСТРАХАНСКАЯ ГУБ. Экон., культ., админ и финанс. состояние. Астрахань 1928.
67. АСТРАХАНЬ. Справочная книга. Сталинград 1937.
68. ВОЛГО КАСПИЙСКИЙ КРАЙ. /Проект районирования/. Москва 1928.
69. ПАЛЬМОВ Н.: Очерк истории Калмыцкого народа... Астрахань 1922.
70. БОРИСОВ Т.: Калмыкия. Историко-политический и социально-экон. очерк.
71. КАЛМЫЦКАЯ ОБЛАСТЬ за 10 лет революции /Сборник/. Астрахань 1917.
72. КАЛМЫЦКАЯ ОБЛАСТЬ. Астрахань 1928.

П і в д е н н о - С х і д н я У к р а ї н а /Кавказ/:

З а г а л ь н о:

73. АНИСИМОВ С.: Кавказский край. Путеводитель. Москва, Ленинград 192
74. TEWZADZE W.: Kaukaz. Szkic geograficzno-opisowy. Warszawa 1933.

75. ЛЯЙСТЕР А.Ф. и ЧУРСИН Г.Ф.: География Кавказа. Тифлис 1924.
76. ЖИВОПИСНАЯ РОССИЯ. Под ред. П.П.Семенова. Т.IX. Кавказ. С.П.Б., Москва 1883.
77. АНИСИМОВ С.: Кавказ. Москва 1930.
78. МАРР Н.Я.: Племенной состав населения Кавказа. Петроград 1920.
79. ЯКОВЛЕВ Н.: Языки и народы Кавказа. Тифлис 1930.

П и д к а в к а з ь к а   У к р а ї н а :

К у б а н щ и н а :

80. АПОСТОЛОВ: Географический очерк Кубанской области. Див."Сборник материалов для описания местностей и племен Кавказа", Том XXII. Тифлис 1897.
81. СМЫРНОВ В.И.: Население и хозяйство Кубанско-Черноморской области. Краснодар 1924.
82. ГВАСЖИК Г.: Кубань. Экономічний нарис. Прага 1935.
83. КУБАНЬ. Збірник статей про Кубань і Кубанців. Прага 1926.
84. КУБАНСКИЙ СТАТИСТ. Сборник за 1924-26 г.г. Т.І. /Таблицы/. Краснодар 1927.
85. SULATYCKI P.: Kubań. Warszawa 1930.

А д и г е й ц и :

86. ОБЗОР /истор.-экон./ АДЫГЕЙСКОЙ Авт.области. Краснодар 1923.

П и в н и ч н о - к а в к а з ь к и й   к р а й :

87. ПОНСМАРЕВ: Сельск.-хоз.районы Дона, Сев.Кавказа, Черноморья и Дагестана. Ростов 1924.
88. СЕРГИЕВ М.: Сев.Кавказ после районирования. Ростов 1925.
89. КОНСТАНТИНОВ С.А.: Сев.Кавказ /Сев.Кавк.край и Дагестан/. Москва, Ленинград 1928.
90. НАРОДНОЕ ХОЗЯЙСТВО Сев.Кавказа. Ростов 1932.
91. ФЕДОРОВ П.А.: Природные богатства Сев.Кавказа и их использование. Пятигорск 1935.

Т е р щ и н а:

92. ТЕРСКИЙ ОКРУГ: Очерки по истории, экономике и советскому строительству... Сборник под ред. Н. Викторовой. Часть I-II. Пятигорск 1927.

К а р а ч а е в ц и:

93. АЛИЕВ УМАР: Карачай /Карачаевская авт. область/. Ростов 1927.

Ч е р к е с и:

94. ДУБРОВИН Н.: Черкесы /Адыге/. Краснодар 1927.

95. ДЮЛЬЕ Л.Я.: Черкесия. Краснодар 1927.

К а б а р д и н ц и и Б а л к а р ц и:

96. ЕРМОДЕНКО М.И.: Путеводитель по Кабарде и Балкарии. Нальчик 1929.

97. АНИСИМОВ С.С.: Кабардино-Балкария. /Экон.-географ. очерк/. Москва 1937.

П и в н и ч н и о с е т и н ц и:

98. ГАЗДАНОВА С.В.: По горам и плоскости Сев. Осетии. Орджоникидзе 1927.

99. ФЕОКТИСТОВ Н.: По Северной Осетии. /Спутник туриста/. Москва 1927.

Ч е ч е н ц и т а И н г у ш и:

100. РОДОВ С. и ШАПИРО Л.: Чечено-Ингушская АССР. Полит.-экон. очерк. Грозный 1938.

101. АВТОРХАНОВ А.Г.: Краткий историко-культурный и экон. очерк о Чечено-Ингушетии. Ростов 1931.

102. ПЛАЕТСНКЕ Б.: Die Tschetschenen. Hamburg 1929.

103. ЯКОВЛЕВ Н.: Ингуши. Популярный очерк. Москва 1925.

104. ВИЛЛЯМС А.К.: Географический очерк Ингушетии. Владикавказ 1927.

Д а г е с т а н ц и н а:

105. САМУРСКИЙ Н.: Дагестан. Москва 1925.

106. ФИВИХ Д.: Страна гор. Очерки Дагестана. Москва, Ленинград 1927.

107. ДОВРЫНИН В.Ф.: География Дагестанской АССР. Махач-Кала. 1926.

108. СОВЕТСКИЙ ДАГЕСТАН. /Политич.-эконом. очерк/. Махач-Кала 1927.

З а к а в к а з з я :

З а г а л ь н о :

109. ГЕУТМАН: Краткий очерк экон.географии Закавказья. /Грузии и Азербайджана/.1923.
110. ДУВЕНСКИЙ: Очерки по экон.географии Закавказья. Тифлис 1924.
111. BÜDEL A.: Transkaukasien. Eine technische Geographie. Gotha 1926.
112. ЛЯЙСТЕР А. и ЧУРСИН Г.: География Закавказья. Тифлис 1929.

А з е р б а й д ж а н :

113. ПАХАНОВ Е.: Краткий очерк истории Азербайджана. Баку 1923.
114. REZUL-ZADE: Azerbajdzan w walce o niepodległość. Warszawa 1938.
115. МАРР Н.Я.: Тальши. Петроград 1922.
116. МЕЛИК-САРКИСЯН С.А.: Муганская степь. Естествен.-историч. и сельск.-хоз.очерк. С.П.В.1897.

Г и р с ь к и й К а р а б а х :

117. КАЧАРЬЯН Г.: Нагорный Карабах. Баку 1925.

Г р у з и я :

118. ГАЛАЙЧУК Б.: Про Грузию та грузинів. Львів 1936.
119. KAWTARADZE J.: Gruzja w zarysie historycznym. Warszawa 1929.
120. HAHN G.: Kurzes Lehrbuch der Geographie Georgiens. Stuttgart 1924.
121. Экскурсия по Кавказу. ГРУЗИНСКАЯ ССР. Западная часть. Под ред. А.П.Герасимова. Ленинград-Москва 1937.

А б х а з и я :

122. БАСАРИЯ С.: Абхазия. В географ., этнограф.и экон.отношении. Сухум-Кале 1923.

А д ж а р и я :

123. ПЕТИВСКИЙ П. и ГЕЛЬБАК Н.: Аджарская АССР. /Полит.-экон.очерк/. Ватум 1938.

Південна Осетія:

124. Материялы по изучению Грузии. ЮГО - ОСЕТИЯ. Тифлис 1935.

Вірменія:

125. LEHMANN-HAUPT: Armenien Einst und Jetzt. Ea. I-III. Berlin 1910-28.

126. ЛАГОВ Н.М.: Армения. Петроград 1915.

127. ШАГИНИАН М.: Советская Армения. Москва 1932.

128. Екскурсія по Кавказу. АРМЯНСКАЯ ССР. Под ред. А.П. Герасимов
нинград, Москва 1937.

Передня Азія:

129. PRZEWORSKI S.: Azja Zachodnia. /Wielka Geografja Powa
na T. E. i M. / Warszawa 1934.

130. SCHMITZ P.: All-İslam. Weltmacht von Morgen. Leipzig
1937.

131. OEHLRICH C.: Das politische System der Orientalisch
Staaten. Leipzig, Berlin 1940.

Іран:

132. ШРАВШТАЙН Е.: Будівництво трансперської залізниці. Харків
/Сх.Світ/.

133. POL W.: Persja. Warszawa 1928.

134. NIEDERMAYER O.: Persien u. Afganistan. "Handbuch d. ge
fischen Wissenschaft. Voruer und Sud
Wildpark-Potsuam 1937, Seite 63-126.

135. HINZ W.: Iran. Politik und Kultur von Kyros bis Rom
Schan. Leipzig 1938.

Туркестан:

136. STÖHLIN K.: Russisch-Turkestan. Gestern und Heute.
Königsberg 1935.

Ірак:

137. ВЛІЯКЕВИЧ І.: Економічний стан сучасного Іраку. Харків 1932.

138. ЛЕВИН Йос. Д.: Ирак /Современная Мессопотамия/. Москва 1937.

139. JELINSKI Czesł.: Irak. Warszawa 1928.

Туреччина:

140. ВИКОВСЬКИЙ Л.: Туреччина. Бібліографічні матеріали. Варшава 1940.
141. КРИМСЬКИЙ Л.: Історія Туреччини. Київ 1924.
142. BANZE E.: Die Türkei. Eine moderne Geographie. 2 Aufl. Braunschweig 1916.
143. KURCZEWSKI M.: Turcja. Warszawa 1936.
144. НОВИЧЕВ А.Д.: Очерки экономики Турции до мировой войны. Москва, Ленинград 1937.
145. ЛЕВИТСЬКИЙ П.: Туреччина та її економічне районування. Харків 1928.
146. СМІРНОВ О.: Добувальна промисловість Туреччини. Харків 1928.

Греція:

147. OBERHUMMER Eug.: Griechenland. "Handbuch d. Geograph. Wissenschaft. Südost-und Südeuropa". Wildpark-Potsdam 1931, Seite 220-238.
148. "LA GRÈCE ACTUELLE". Min. d. Aff. Etr. Dir. de la Presse. Athènes 1933
149. DYBCZYNSKI Tad.: Grecja. "Półwysep Bałkański". Wielka Geografia Powsz. T. E. i M. Warszawa 1939. Str. 94-127.

Болгарія:

150. ISCHIRKOFF A.: Bulgarien. Land u. Leute. Teile I-II. Leipzig 1916-17.
151. LAMAUCHE L.: La Bulgarie. Paris 1923.
152. HAIDER R.: Die bulgarische Wiedergeburt. München 1941.

Югославія:

153. "LA JOUGOSLAVIE D'AUJOURD'HUI". Publié par la Section de la Presse au Min. des Affaires Etrang. Belgrade 1935.
154. REIMERS E.: Das neue Jugoslawien. Leipzig 1939.

Альбанія:

155. BUSCH-ZANTNER R.: Albanien. Neues Land im Imperium. Leipzig 1939.

Угорщина:

156. PRINZ J.: Ungarn. "Handbuch d. Geograph. Wissenschaft. Südost- und Südeuropa". Wildpark-Potsdam 1931. Seite 1-42.

Словаччина:

157. SCHWARTZ M.: Die Slowakei. Leipzig 1939.

Румунія:

158. MUZET A.: La Roumanie nouvelle. Paris 1920.
159. HAJNAL H.: The Danube. Its historical, political and economic importance 1920.
160. STAHEL DE CAPITANI. H.: Rumänien. Zürich 1925.
161. ROMENHÖLLER: Grossrumänien. Berlin 1926.
162. ДЕМБО В.О.: Румунія. Москва 1937.

Польща:

163. LENCEWICZ Stan.: Polska / Wielka Geografia Powszechna T. I. i II. / Warszawa 1933.
164. SERAPHIM P. H. u. FISCHER G.: Polen und seine Wirtschaft. Königsberg 1937.
165. WINKEL R.: Die Weichsel. Ihre Bedeutung als Strom- und schiffahrtstrasse und ihre Kulturaufgaben. Leipzig 1939.
166. SROKOWSKI Stan.: Geografia gospodarstwa Polski. Warszawa 1939.
167. DU PREL M.: Das Deutsche Generalgouvernement Polen. Krakau 1940.
168. SERAPHIM P. H.: Die Wirtschaftsstruktur des Generalgouvernements. Krakau 1941.

Росія:

169. ЛУША Б.: Розподіл Росії. Київ 1941.
170. СПИШЫН А.: Русская историческая география. Петроград 1917.
171. МЕНДЕЛЕВ Д.: К познанию России. Мюнхен 1924.
172. МАКАРОВ И.Ф.: Карта земледелия СССР. Ленинград 1926.

173. ТРОЯНИН И.П.: Национальная проблема /По национальным республикам и областям Сов.Союза/. Москва 1924.
174. БЕЛАВИН А.Р.: Атлас СССР. Москва, Ленинград 1928.
175. D'ALMEIDA C.: Russie."Geographie Universelle". T.V. Paris 1932, Pages 34-180.
176. MITTELEUROPA. OSTEUROPA. "Handbuch der Geographischen Wissenschaft". Potsdam 1933.
177. NOWAKOWSKI. Europa Wschodnia i Azja Północna."Wielka geografja Powszechna T.V.i M." Warszawa 1936.
178. БАРАНСКИЙ Н.Н.: Экономическая география СССР. Москва 1936.
179. СССР. Административно-территориальное деление союзных республик на 1.X.1938 г. Москва 1938.

Б е л о р у с ь :

180. СЕМЕНОВ В.П.: Россия. Том IV. Верхнее Поднепренье и Белорусия. Петербург 1905.
181. КАРСКИЙ Е.О.: Этнографическая карта белорусского племни. Петроград 1917.
182. КАРСКИЙ Е.О.: Белорусы. Т.I-III. Минск.
183. ПИЧЕТА В.: Гісторыя Беларусі. Часть I. Минск 1925.
184. SPŁAWA-NEJMAN Wacł.: Białoruś Sowiecka. Warszawa 1930.

М о с к о в с к и я :

185. ЖИВОПИСНАЯ РОССИЯ. Под ред.П.П.Семенова. Т.I, части I и 2. Северная Россия. С.П.В.1881.
186. АНУЧИН Д.Н.: Великоруссы. Див."Энциклоп.словарь Брокгауза и Эфрона". Т.V. С.П.В.1892, стор.828-843.
187. СЕМЕНОВ В.П.: Россия. Том I. Московская промышленная область и Верхнее Поволжье. Петербург 1899.
188. СЕМЕНОВ В.П.: Россия. Том II. Среднерусская черноземная область. Петербург 1902.
189. ПРЕСНЯКОВ А.: Образование великорусского государства. Петербург 1913.
190. ТАТАРЧУКОВ А.Н.: Центрально-черноземная область./Экон.очерк/. Воронеж 1928.

191. ЛИБАВСКИЙ М.К.: Образование национальной территории великорусского государства. Ленинград 1929.

У р а л:

-----
192. СЕМЕНОВ В.П.: Россия. Том V. Урал и Приуралье. Петербург 1914.

З а в о л ж а:

-----
193. АТНАГУЛОВ С.: Башкирия. Москва 1925.

194. КОРБУТ С.: Сірий Клин. Львів 1937.

195. БОЛЬШАЯ ЭМБА. Т. I-II. Москва, Ленинград 1937-38.

196. СЕМЕНОВ В.П.: Россия. Т. XVIII. Киргизский Край. Петербург 1903.

197. ВИТКОВИЧ В.: Киргизия. Москва 1938.

198. ВОРОВЬЕВ П.Г.: Башкирская АССР. Район. экон. справочник. Уфа 1939.

С и б и р:

-----
199. ЯДРИНЦЕВ Н.М.: Сибирь как колония. С.П.Б. 1882.

200. СИБИРСКАЯ СОВЕТСКАЯ ЭНЦИКЛОПЕДИЯ. Т. I-III. Москва 1929-32.

201. ЖИВОПИСНАЯ РОССИЯ. Под ред. П.П. Семенова. Том XI: Западная Сибирь. С.П.Б. 1884.

202. DANCKWORTH F.: Sibirien und seine Wirtschaftliche Zukunft. Leipzig u. Berlin 1921.

203. АНСОН, ВАСОВ и ЧЕРЕМХИН: Экономическая география Сибири. Новосибирск 1928.

204. KOMOROWSKI Wład.: Syberja jako czynnik gospodarstwa światowego. Warszawa 1936.

205. БЕРКУТ П.: Зелений Клин - Нова Україна. Львів 1937.

ВИДАННЯ УКРАЇНСЬКОГО ЧОРНОМОРСЬКОГО ІНСТИТУТУ.

Досі вийшли:

Число 1.

Б р і ж Л и п а: ЧОРНОМОРСЬКА ДОКТРИНА. Варшава 1940./29x20/.

стор.124.VI. На правах рукопису.Ціна 15 зл.

З м і с т: Дефініція. Ч а с т и н а п е р ш а: 1.Чорноморський прєстір. 2.Роля України. 3.Ключ оклепіння. 4.Таврида - есередєк. 5.Дністер - епертя на Заході. 6.Дєн - епертя на Сході. 7.Окрєслєвання кордонів. 8.Колєнізаційний рух XIX стєл. 9.Кєлєнізаційний рух XX стєл. 10.Закон розселєння Українців. 11.Перелєм характеру мас. 12.Фізична еберєнність. 13.Духова еберєнність. 14.Шідкавказзя й Кавказ. 15.Єдність Кавказу. 16.Каспійська брама. 17.Турєччина. 18.Рєля Кємалє. 19.Іранський пємєст. 20.Грєція й Альбанія. 21.Дунайська брама. 22.Балканські вїйни. 23.Вузєл Єгє-славїї. 24.Бєлгарія. 25.Румунія й Угорщина. 26.Чорноморські землі як колєнізаційний прєстір. 27. Чорноморські форми продукції. 28.На-тиск на Чорне море. 29.Свідомість єдності. 30.Пєлітичні перспектє-ви. 31.Єомє Чорноморських держав. Ч а с т и н а д р у г а: I.Мєре і його характеристика. II.Чорноморські ріки. III.Культури над Чорним морєм. IV.Чорноморська торгівля. V.Рєлігії над Чорним морєм. VI.Тии держав і лєдєй. VII.Чорноморський характер. VIII.Символ Чорного моря. - Пєслів'є.- Література.

Число 2.

Л е в Б и к о в с ь к и й: ТУРЕЧЧИНА. Вїбліографічні матерїали.

Варшава 1940./31x21/, стор.68. На

правах рукопису. Ціна 5 зл.

З м і с т: Передмова. Перегляд літератури. Загальні тєорї.Фїлосо-

ського дна. 4. Опис берегів Чорного й Озівського морів. 5. Острови.
6. Димани. 7. Властивості води Чорного й Озівського морів. 8. Вітри,
бурі, тумани. 9. Рухи води. 10. Флора й фауна Чорного моря. II. Рей-
си жареплавів на Чорному й Озівському морях. Г і д р о г р а ф і я
г о л о в н и х р і ч ч о р н о м е р с ь к о г о б а с е й -
н у: 1. Загальні уваги. 2. Опис головніших річок Чорноморського ба-
сейму: Рєзвая, Камчія, Прєвадія, Дунай, Дністер, Бог, Інгул, Дніпро,
Дніпровсько-Бузький водний шлях, Дін, Дєнець, Західний і Східний
Маничі, Маничський водний шлях, Вєлго-Донський канал, Ся, Кубань,
Волга. Каспійське море. Чорноморські річки Закавказзя. Чорномор-
ські річки Туреччини. З а г а л ь н і в и с н о в к и. - Літера-
тура. Карта. -

Число 6.

А н а т о л ь О г і є н к о : КОМУНІКАЦІЙНЕ ЛЕТУНСТВО В ЧОРНО-
МОРЬСЬКОМУ ПРЄСТОРІ. Сучасний стан і
можливості розвитку. Варшава 1941.
/31x22/, стор. 32 і 2 схеми. На пра-
вах рукопису. Ціна 3 зл.

З м і с т : В с т у п. Характеристичні кримети летунської сполуки.
Швидкість керелету. Розклад летів. Незалежність від
профілю терену. Згідність з політичними впливами. Головні магист-
ралі Європи. Летунські лінії в Європі. Летунські лінії Балканських
держав /Туреччина, Греція, Вєлгарія, Югославія, Румунія/. Летун-
ська комунікація С.Р.С.Р. Летунські лінії У.Р.С.Р. Кошти. Майбут-
ність на українських теренах. В и с н о в к и. Література. Схеми.

фія та релігієзнавство. Суземільні знання. Мовознавство. Природознавство. Прикладні знання. Мистецтво. Пишменство. Історія. Географія. Життєписи. - Послів'я. - Жовтєвник.

Число 3.

Г.І.Б р а т і а н у: ПОЧАТКИ ТЕРГІВЛІ НА ЧОРНОМУ МОРІ. Варшава
1940./31x22/, стер.42. На правах рукопису.

Ціна 3 зл.

З м і с т: Передмова проф.І.Шовгенєва. Вступ. Географічний огляд.

Франці та греки: грецька колонізація на берегах Понту Еяксинського. Пентійське царство та римське завоювання. Великі інвазії. Тергівля Візантії з Хозарами й українцями. Інвазії команів та сурків. Монголи та італійці у XIII стол. Примітки.

Число 4.

О л е г К у л и н я к: ЧОРНОМОРСЬКА ПРОБЛЕМА В УКРАЇНСЬКІЙ ПРО-
МИСЛОВИСТІ. Варшава. 1941./31x22/стер.50

і схема. На правах рукопису. Ціна 4 зл.

З м і с т: Вступ. Вугілля. Метали й машини. Цукор. Нафта. Текстиль-
на промисловість. Закінчення. Література. Схема.

Число 5.

І в а н Ш е в г е н і в: ЧОРНЕ МОРЄ. Гідрографічний нарис Черно-
го моря та його басейну. Варшава 1941.

/31x22/, стер.112 і карта. На правах
рукопису. Ціна 10 зл.

З м і с т: В с т у п. - Керевкий огляд історичних подій на землях
дезькруги Чорного моря. Г і д р е г р а ф і я Ч е р -
н о г о й О з і в с ь к о г о м е р і в: 1.Генева, положення,
величина. 2.Бачимєрія Чорного й Сєівського морів. 3.Природа мор-

Число 7.

Іван Ш о в г е н і в і Валентин С а д о в с ь к и й: УКРАЇНСЬКИЙ ЧОРНОМОРСЬКИЙ ІНСТИТУТ. Програма діяльності. Варшава 1941 /31x22/, стор.20. На правах рукопису.

Ціна 1 зл.

З м і с т: 1.Проф.І.Шовгенів - Загальний план праць Українського Чорноморського Інституту. 2. Проф.В.Садовський - Програм економічно-географічного вивчення Чорноморського простору. 3.Видання Українського Чорноморського Інституту.

Число 8.

Крїй Д и п а - Лев Б и к о в с ь к и й: ЧОРНОМОРСЬКИЙ ПРОСТІР. Атлас.

Схеми рисував Ст.В. Варшава 1941 /31x22/, стор.48.

На правах рукопису. Ціна 10 зл.

З м і с т: Передмова. 1.Чорноморський простір. 2.Україна. 3.Кавказ. 4.Тран. 5.Туреччина. 6.Греція. 7.Болгарія. 8.Угорщина. 9.Югославія. 10.Румунія. Песлівя. Література. Видання Українського Чорноморського Інституту. До тексту додано 10 схем.

В и г о т о в л я ю т ь с я:

Число 9.

Дмитро Н е с т е р е н к о: ОРГАНІЗАЦІЯ АДМІНІСТРАЦІЇ МОРСЬКИХ ПОРТІВ УКРАЇНИ. /31x22/ стор.30. На правах рукопису. До тексту буде додано 3 схеми.